

'T blinkend hoanje – J.J. Cremer

Geschreven in augustus 1861.

1e druk in: Nederlandsch magazijn, januari 1862

2e druk in: Distels in 't weiland : Over-Betuwsche vertellingen. Leiden: A.W. Sijthoff, Leiden 1865. 242 p. Bevat: 't Blinkende hoanje.

3e druk in: Nieuwe Over-Betuwsche vertellingen. Leiden: A.W. Sijthoff, 1867. p. 206-253.

4e druk in: In de Betuwe : licht en schaduw. Leiden: A.W. Sijthoff, z. j. (c. 1868). 61 p.

5e druk in: Overbetuwsche novellen. Leiden: A.W. Sijthoff, [1870]. Bevat: 't Blinkende hoanje, p. 467-95. Op de Kniehorst.

6e druk in: De algemeene bibliotheek, no. 84. Leiden: A.W. Sijthoff, [1875]. 't Blinkende hoanje. Ook apart uitgegeven los van de Algemeene bibliotheek. Ca. 1875.

7e druk in: Overbetuwsche novellen. Leiden: A.W. Sijthoff, 1877. p. 47-95. Met 8 andere novellen.

8e druk in: Overbetuwsche novellen. Amsterdam: Gebr. Koster, [1880]. P. 47-95. Samen met Op de Kniehorst.

9e druk in: Overbetuwsche novellen. Romantische werken, deel 12. Amsterdam: D. Noothoven van Goor, 1881. p. 130-168.

10e druk in: Overbetuwsche novellen. Leiden: A.W. Sijthoff, ca. 1881. 7^e druk. p. 120-156. Vijftigcents-editie, no. 18.

11e druk in: Overbetuwsche novellen. Leiden: A.W. Sijthoff, ca. 1900. 9^e druk. p. 120-156. Vijftigcents-editie, no. 18.

12e druk in: Overbetuwsche novellen. Leiden: A.W. Sijthoff, ca. 1905. 10e druk. p. 120-156. Bibliotheek van Nederlandsche schrijvers.

13e druk in: Leidsche herdrukken. Leiden: A. W. Sijthoff, 1905. Leidsche herdrukken no. 3 -. 't Blinkende hoanje - Oan 't kleine revierke.

14e druk in: : 't Pauweveerke, enz. tien novellen. Leiden: A.W. Sijthoff's uitg.-mij., [1909]. p. 1-37. Bibliotheek voor het Nederlandsche volk. Deel 2. (Nieuwe uitgave van de Leidsche herdrukken).

15e druk in: Overbetuwsche novellen: 't kriegende kriegske [...et al.]. Leiden: A.W. Sijthoff's uitg.-mij., ca. 1920. 11e druk. p. 120-156.

16e druk in: Overbetuwsche novellen: 't kriegende kriegske [...et al.]. Leiden: A.W. Sijthoff's uitgeversmij., ca. 1935. 12e druk. Romantische werken. p. 120-156.

17e druk in: Overbetuwsche novellen: 't kriegende kriegske [et al.]. Leiden: A.W. Sijthoff's uitgeverij n.v., [1940]. 13e druk. 365 p.

18e druk in: Distels in 't weiland : Over-Betuwsche vertellingen ... [ingeleid door H.J. Eijssens. 's-Gravenhage : Kruseman's uitgeversmaatschappij b.v., [1980]. p. 167-204. Met afb. Fotografische herdruk van de uitgave uit 1865.

Vertaling in het Duits:

Der blinkende Hahn. - Zu Hause, XIII, Stuttgart 1872, S. 297.

Holländische Novellen : nach dem Niederländischen von W. Lange, Fr. Schnettler und A. Steinbach. Leipzig: Druck und Verlag von Philipp Reclam jun, [1880]. 613 p. p. 202-265: Der blinkende Hahn.

HANDSCHRIFT: verzoek aan de drukker:

2

Verzoeken de Heeren van Es
blijfschap de novelle nauwkeurig
te duen zetten en vooral de spelling
met teekens en juist te volgen

Eene Exempl. Proef met Copy aan de
heer Cremer te 's Gravenhage
Voor 12 November 1861,
Verzoeken dere Copy ongeschonden
te houden en des in eens
kerig te houden. Magten de
proeven in partijen gevonden
worden, dan behaeft de Copy
bij de eerste partijen niet
geveegd te worden.

Huis

Afbeelding uit 1865 (Distels in 't Weiland)

Nieuwe Rotterdamsche courant, 11 december 1861:

(14824) De **Eerste der Vier Spreek-**
beurten door den Heer **J. J. CREMER**,
van 's *Hage*, dezen Winter alhier, in de Zaal der
Maatschappij tot Nut van 't Algemeen, te houden,
zal plaats hebben op **Donderdag den 12den**
December a. s., des avonds ten 7½
ure precies, en bestaan in het voordragen der
Betuwsche Novelle,
HET BLINKENDE HOANTJEN.
Voor zooverre de plaats zulks toelaat, zullen er
voor het bijwonen dier voordragt afzonderlijke Toe-
gangbiljetten ad *f* 1.25 bij de Boekhandelaars *M.*
J. MENSING, Hoogstraat, 5/386 en *VERBRUG-*
GEN & VAN DUYM, Hoofdateeg, van heden af
verkrijgbaar zijn.

Dagblad van ZuidHolland en sGravenhage, 26 januari 1862:

Door de Uitgevers GEBROEDERS VAN ES, te Amsterdam, is verzonden
de Januarij-Aflevering van het
NEDERLANDSCHE MAGAZIJN,

UITGEGEVEN ONDER BESCHERMING VAN

< **H. M. de Koningin der Nederlanden.**

HOOFZAKELIJKE INHOUD:

T E K S T.

Bloemruiker, door J. J. L. TEN KATE, dichterlijk bijschrift bij de teekening van W. HEKKING, SENIOR. — **Het blinkende Haonjen**, Over-Betuwsche Novelle door J. J. CREMER. — **Een voortbrengsel van Nederlandsche Beeldhouwkunst**, door W. J. HOFDIJK.

Nederlandsche Kunst, I. Teekeningen van Levende Meesters, door A. I. — **Bloemen, I**, door A. ISING.

De Kloostergang van den Utrecht-

schen Dom, door P. H. WITKAMP. — **Jean Pierre Pescatore**, Nederlandsch Consul te Parijs, door P. H. WITKAMP. — **Eene vervulde Profecy**. Tafereel uit het drama der Merovingische gruwelen, door W. J. HOFDIJK.

Nederlandsche Kunst, II. Teekeningen van Levende Meesters, door A. I. — **De Tooveres vanden Carmel**, door Mr. J. VAN GIGCH. — **Bloemen, II**, door A. ISING.

Apeldoornsche courant, 6 april 1867:

— Gister avond hield de Afdeeling Apeldoorn der Maatschappij tot Nut van 't Algemeen. eene buitengewone vergadering met dames, bij welke gelegenheid de Heer B. J. v. P. van der Horst 't Blinkende Haantje van J. J. **Cremer** voordroeg; de geachte spreker deed zulks uitmuntend, geheel in den geest als **Cremer** zelf zulks zoude gedaan hebben; luide toejuichingen vielen hem dan ook ten deel, en verliet iedereen zéér voldaan over 't gehoorde de vergadering.

Ugemeene Bibliotheek

84

'T BLINKENDE HOANJE

OVERBETUWSCHE VERTELLING

DOOR

J. J. CREMER

LEIDEN, A. W. SIJTHOFF

verkocht.
elke afzonderlijk
wordt ieder
voor 15 cents

54
H74
ALGEMEENE BIBLIOTHEEK,

ONDER REDACTIE VAN

H. C. ROGGE.

Reeds zijn in het licht verschenen:

1. **J. J. Cremer**, 't Pauweveerke.
2. **J. van der Hooven**, De verspreiding en bewerking der dieren.
3. **Jules Simon**, De doodstraf.
4. **D. Bierens de Haan**, Het bijart.
5. **J. ter Gouw**, Kijkjes in de oude schoolwereld I.
6. **W. R. Boer**, Huishoudkunde.
7. **C. E. R. Alberti**, Pestalozzi. Een levensbeeld.
8. **J. J. L. ten Kate**, ANDERSEN'S Prentenboek zonder prenten: Vertellingen van de Maan.
9. **W. Vrugink**, De Telegraphie.
10. **G. Keller**, De heer van Boorden en zijn gezin. Eene klokkenstudie.
11. **A. A. Stuart**, Onze gevangenen I.
12. **N. W. P. Rauwenhoff**, De bosschen.
13. **R. Koopmans van Boekeren**, Gewone deugden met een kransje.
14. **P. van der Burg**, De stereoskoop.
15. **D. de Loos**, Zetmeel en melk.
16. **J. van Lennep**, Bloemlezing uit zijne gedichten I.
17. **H. C. van Hall**, De natuurlijke gesteldheid van den bodem van Nederland.
18. **H. C. Rogge**, Nederlandsche volksromans I.
19. **W. C. H. Staring**, Oud nieuws over den Nederlandschen landbouw I.
20. **O. Damme**, Koffie, thee en chocolade.
21. **F. W. C. Krecke**, De wet der stormen.
22. **D. Lubach**, De dood, physiologisch beschouwd.
23. **T. van Westrheene**, Schetsen met de pen.
24. **W. M. Logeman**, Kachels.
25. **De oude Heer Smits**, Typen.
26. **M. W. Scheltema**, Weesverzorging in vroegere en in onze dagen.
27. **P. C. Hooft**, Het jaar 1572.
28. **H. Conscience**, Bloemlezing uit zijne werken.

'T BLINKENDE HOANJE

OVERBETUWSCHE VERTELLING

DOOR

J. J. CREMER

TE LEIDEN, BIJ A. W. SIJTHOFF

523/50

XBB
117

'T BLINKENDE HOANTJE.

OVER-BETUWSCHE VERTELLING

DOOR

J. J. CREMER.

PRIJS 50 CENTS.

TE LEIDEN, BIJ A. W. SIJTHOFF.

Dagblad van Zuid-Holland en sGravenhage, 20 maart 1878:

Oefening kweekt kennis.

Altijd nieuw! — die uitroep werd onwillekeurig ontlokt aan de horderden, die gister-avond in *Oefening* het voorrecht genoten, de voordragt van den heer J. J. **Cremer** weder te mogen bewonderen. De aanblik, welken de zaal van *Diligentia* opleverde, was voor den spr., wij zeggen niet: verrassend, want hij vindt steeds en overal den grootsten bijval, maar toch onloochenbaar vleijend. Niet alleen toch was de beneden-zaal, zoo mogelijk, meer dan vol, maar ook de galerij en het orkest waren geheel bezet, ja velen behielpen zich gaarne met een zitplaats op de trappen van het orkest.

Waarom, zoo vroeg men zich af, dankt de heer **Cremer** die blijvende, meer nog: die klimmende sympathie? Die vraag, bij het binnentreden gerezen, had haar antwoord bij het heengaan gevonden. Bij ieder toch, die **Cremer** gister 't *Blinkende Hoanje* hoorde voordragen, of liever zag "vertoon", was de overtuiging gewekt of versterkt, dat in de persoonlijkheid van den spr., opgevat niet enkel in stoffelijken zin, maar vooral in ethische beteekenis, het geheim van zijn ongekend succes moet worden gezocht! **Cremer** is als schrijver met "natuur en waarheid" vertrouwd; in zijn beste Overbetuwsche novellen schetst hij 't leven naar 't leven, en doet dat met een gloed en een kracht, als waarover slechts weinigen beschikken kunnen.

Hoe worden echter die aantrekkelijkheid, dat boeiende zijner beelden uit het Overbetuwsch leven nog verhoogd, als **Cremer** ook tē zien geeft, wat hij verhaalde. Dan erlangen al zijn personen vleesch en bloed; wij aanschouwen ze met ons lichamelijk oog; wij doorleven hun vreugde en smart mede; hun blijdschap wordt de onze, hun leed doet ook ons zeer; hun vrees jaagt ook ons een huivering door de leden: in één woord, **Cremer** herschept het spreekgestoelte in een tooneel; de auteur, de redenaar, wordt acteur.

Plastischer voorstelling dan **Cremer** schenkt van de personen en toestanden, welke hij opvoert, is zeker wel niet te leveren. 't Is een dramatische persoonlijkheid, die van **Cremer**, maar zij is meer — en hooger. Er spreekt in zijn werken een geest van reinheid, van den waarachtigen adeldom der menschheid, welke roert en schokt dikwerf, als hij 't kwaad, de zonde in al haar afzigtelijkheid, tegenover het goede en edele doet uitkomen; maar die toch altijd een lichtglaas werpt over de meeste zijner scheppingen, welke 't geestesoog met het innigst genot opvangt en geniet.

Zeggen wij te veel, wanneer wij beweren, dat niet 't minst in 't *Blinkende Hoanje* de voortreffelijke eigenschappen van **Cremer** in waarheid "uitblijken"? Maar

schappen van **Cremer** in waarheid "uitblikken"? Maar schier al onze lezers zullen die allerliefste, die altijd weder frissche en bekoorlijke novelle wel gelezen, ja ongetwijfeld meermalen met 't zelfde genot herlezen hebben. Wij onthouden ons daarom van een eigenlijk overzigt. 't Zou slechts 't mededeelen van het overbekende wezen. Juist echter, omdat allen 't *Blinkende Hoanje* zoo helder voor den geest staat, kunnen wij er over spreken als over een dier meesterstukken van **Cremer**, die hem beter dan eenig ander in al zijn eigenaardigheid teekenen.

En zal men dan niet moeten toegeven, dat **Cremer** in deze novelle, bij 't schilderen van zijn figuren, bij uitstek gelukkig slaagde? Is de worsteling van den haat met het beter-ik, met de stemmen van liefde en godsdienst uit een verleden, waar een beminde en betreurde huisvrouw het licht en den zegen van uitmaakte, niet heerlijk geschetst in die Harmen Langhuusen? Wordt die Harmen geen held, in al zijn eenvoudigheid een echt tragische figuur, als hij, zich in de rivier stortende om den zoon van zijn aartsvijand te redden, het mes van zich werpt, dat 't mes van den haat verdiende te heeten? Koa de gehuichelde vroomheid wel bijtender en scherper worden gebrandmerkt dan in den persoon van dien Toon Bolmans, bij wien de voorgewende kerkelijkheid, de waarachtige vroomheid doodde, en op wiens lippen "de

Geest" wel scheen te wonen, maar in wiens onrein hart het vleesch nog heerschte? Men krijgt haar lief, dat Geertje, Harmen's dochter, dat gezonde en vrolijke kind der Overbetuwe, maagdelijk rein, gruwend van alle oneerbaarheid, en toch zoo geheel vrouw als de ware Jacob, in eer en deugd, tot haar komt.

In haar verschijning, en in de aandoenlijke type van Bolmans dochterke, 't blonde Jenneke, wordt de godsdienst afgemaald in hetgeen zij behoort te zijn, wil zij dien naam verdienen, als een levenskracht, zich niet uitend in vroom gebaar of geijkte taal, maar *in daden*, welke getuigen van den vromen zin, die in 't gemoed door de Hoogste Liefde werd gewekt en gevoed. Ook Dorus is een der best geslaagde personen-scheppingen van **Cremer**.

Zijn eerlijk, trouw hart, dat 't geheim der liefde, ook nog eener andere liefde dan die hem heenvoert naar zijn Geertje, heeft leeren verstaan, en waardoor hij, worstelende voor eigen leven, nog dat van een ander tevens tracht te redden, verzekert hem aller sympathie, terwijl om deze hoofdfiguren een aantal neven-figuren, als in 't voorbijgaan, met vlugtige hand op het doek zijn gebragt; doch tot in de minste details — ja, dikwerf daarin 't meest — verraaft zich Cremers talent. Als gelukkig natuurschilder doet hij ook in dit verhaal zich telkens kennen. Aangrijpend is vooral zijn beschrijving van den storm, welke de handelende personen in hun helden- of satanspataur doet uitkomen en tevens tot de ontknooping voert.

Doch aan zulke momenten is deze novelle rijk. Hier denken velen aan de eerste ontmoeting tusschen Geertje en Dorus en de scène als hij zijn liefke vraagt; aan den zielestrijd bij Harmen als hij het eerst den zoon zijns vijands ziet; aan Harmen's inwendige worsteling als hij 't mes van den haat uit 't duister der lade voor den dag haalt; aan het tooneel aan den oever der rivier, als de storm woedt en Harmen, die over wil gezet worden, Dorus ziet worstelen met de golven, welke hem straks dreigen te verzwelgen, waarop de liefde bij Harmen den storm van den haat bezweert; aan — doch waartoe meer?

verraaft zich Cremers talent. Als gelukkig natuurschilder doet hij ook in dit verhaal zich telkens kennen. Aangrijpend is vooral zijn beschrijving van den storm, welke de handelende personen in hun helden- of satanspataur doet uitkomen en tevens tot de ontknooping voert.

Doch aan zulke momenten is deze novelle rijk. Hier denken velen aan de eerste ontmoeting tusschen Geertje en Dorus en de scène als hij zijn liefke vraagt; aan den zielestrijd bij Harmen als hij het eerst den zoon zijns vijands ziet; aan Harmen's inwendige worsteling als hij 't mes van den haat uit 't duister der lade voor den dag haalt; aan het tooneel aan den oever der rivier, als de storm woedt en Harmen, die over wil gezet worden, Dorus ziet worstelen met de golven, welke hem straks dreigen te verzwelgen, waarop de liefde bij Harmen den storm van den haat bezweert; aan — doch waartoe meer? het herinnerde is zeker wel voldoende, om instemming bij Cremer's dankbare hoorders van gister te vinden, voor de uitspraak, dat 't *Blinkend Haantje*, 'twelk de storm van den toren doet vallen in de brandnetelen, te midden van al de Overbetuwsche novellen van den auteur werkelijk de rol vervult van een „blinkend haantje”, dat, voor zijn maker, heenwijst naar telkens nieuwe waardering en toenemende sympathie. En dat blinkend haantje is niet maar verguld, het is van het echte kunstgehalte.